

DIVATVILÁG

Szépirodalmi és divatlap

a magyar hölgyek számára.

<p>Megjelenik havonként kétszer: 8-kán és 23-kán. Minden számhoz melléklet.</p>	<p>Szerkesztőség: József-külváros, ösz-utca, 4-dik sz. Kiadó-hivatal: Egyetem-utca 4-dik szám alatt.</p>	<p>Előfizetési ár: egész évre 8 ft., félévre 4 ft., negyedévre 2 ft. A Regélővel együtt: egész évre 12 ft., félévre 6 ft., negyedévre 3 ft.</p>
--	--	---

NŐK KÖRE.

Általános divattudósítás.

Ugy látszik, a vidéki városok tevékenyebbek, mint a főváros, mert míg nálunk alig egy-két bál van a repertoiron, máshonnan már számos megrendelés érkezik, s mindjárt három-négy bált helyeznek kilátásba.

Alter és Kiss divatesarnoka e napokban számos báli és estélyi ruhát küldött el vidékre, s ezek összeállításáról már teljes határozottsággal lehet következtetéseket vonni a farsangi ruhák készitési módjára.

Legtöbb báli ruhát láttam tarlatánból, és pedig kétszínű összeállításban. Rózsaszínű alsó-szoknya, alul egy harmadrőnyi széles, szabályos ránczokba szedett fodor, felül széles ruché-el körülfogalva. Erre jött egy fehér szoknya fehér tarlatánból. A felső szoknyának szabása festonalaku volt; elől körülbelül egy rőnyi hosszúságra esvén le, mindkét oldalt felfelé ment, hátrafelé pedig uszályosan még hosszabbra esett alá, mint elől. Azonkívül a felső-szoknya köröskörül csipkeformára volt kiágazva, ágai pedig rózsaszínnel kihimezve úgy néztek ki körülbelül, mint némely himzett függöny szélei. Az ágak felett hasonló rózsaszínű rüchelánczolat ment, mint alul a fodor felett s egészben a szoknya ivalakjait követte. Oldalt széles rózsaszínű szalag ment alá s úgy nézett ki, mintha általa a felső-szoknya mindkét oldalt troussirozva volna.

A derék hozzá fehér volt, kivágva s rózsaszínű ruche-el diszitve.

A kettős szoknya mind estélyi, mind pedig báli ruháknál általános használatban van.

A nevezett divatesarnokban még egy másik ruhát láttam, melynek felső szoknyája kék, csupa apró fodrocskákból állott. A kis fodrok egymás fölé illesztve, ivalakban futották a szoknyát körül, s az egész szoknyának alul oly kinézést kölcsönözének, mintha az egész széles águ csipkéből állana. Az alsó-szoknya rózsaszínű volt, s lefelé menő dudoros tekerésekből állott, legalul pedig egy két ujjnyi széles rózsaszínű ruche ment köröskörül. A kivágott fehér derékon hasonló kisebb dudortekerések voltak diszitmény gyanánt alkalmazva. A fehér szoknyán ott, hol az iverk egymást felülérték, virág-guirland volt illesztve, mely alul rózsával kezdődvén, felfelé mindig ritkábbodván, egy kis zöld leveles galyban végződött.

A sima tarlatánon kívül legnagyobb kedvelésben részesül eddig az ezüst- vagy arany-pettyekkel behintett tarlatán, továbbá a hasonló pettyekkel, de mindenféle színben, vagy más kis szines mustrázattal ellátott fehér falú tarlatánok. Ezeket részint felső-szoknyául szines tarlatánra lehet használni, vagy egymagában kis dudoros guirlandokba szedve és virágokkal diszitve úgy beosztani, hogy alsó- és felső-szoknya egy szövetből, csak kétféle elrendezésben, t. i. felül dudorokban, alul pedig fodrookban, vagy megfordítva, álljon.

Még egy világos zöld selyem báli ruhát láttam *Alter és Kiss* divattárában, mely szintén említésre méltó. Szoknyája egészen sima, hátul uszályban végződve. Alul finom virágos illusionból bordűr volt csinálva és oly módon oda illesztve, hogy úgy nézett ki, mintha összefogott fátyol volna reá varrva. A szoknyára egy fehér, sima illusionból készített s feston-alakban kivágott tunique volt vetve, mely hátul szintén uszályban végződött, de úgy, hogy az alsó zöld szoknyából még sokat láttatott. A fehér tunique hátul zöld irongák (Schleifen) csüngtek alá, melyek a kivágott deréktől vették kezdetüket, hol diszitmény gyanánt mint fichu voltak alkalmazva. A deréknek fehér illusió diszitménye volt.

Báli felvetőket fehér gyapju-velourból vagy selyemből viselnek és pedig nagy hattyúprémes mente, vagy rotond, vagy talmaköpenykeformában.

Tarlatánból készült báli ruhákat *Alter és Kiss* divatcsarnokában lehet megszerezni, tökéletesen elkészítve, 30, 35, 40 s 45 fton.

Selyem ruhát bálra vagy estélyre 70, 80, 90 egész 120 frtig.

Tiszta selymen kívül vannak ott félse-lyem foulardok, melyeknek kinézése olyan, mint a tiszta selyemé, s melyekből szép báli ruhákat 40 frton lehet kiállítani. Ezen selymek léteznek fehér, rózsaszín, kék, zöld, sárga és lángvörös színekben, s vannak tiszta simák, vagy apró mustrázattal (façone). Az utóbbiak valamivel drágábbak.

Báli felöltöket gyapjukelméből lehet 25—30 fton szép kiállításban találni, selyemből pedig 35, 40, 45 egész 50 frtig. Ripsz, vagy moiré antiqueből 50 és 60 frt. között.

IRIS.

A divatkép leírása.

Estély-öltözék: Az alsó fehér mullruha buillonéval van diszítve, melynek varrásain rózsaszín atlaszszalagok vannak alkalmazva; rosettek két félreálló véggel képezik felső részének határozását. Egy másik felső mullruha, szegélylyel, rózsaszín atlaszkötővel van elől felfogva és oldalt rosettekkel van felkapva. Rózsaszín vállszalag és rosettek környezik a derék kivágását.

Estély-öltözék: Alsó ruha chambéry gazeból, sárga atlaszesikkel, bársonnyal befoglalva, zöld bársonytunika fölötte.

A tunika alsó széle csipkével gazdagon van diszítve, elől sárga atlaszszal befoglalva, melynek végein bojtok vannak. Virágos tüllfátyol van a

tunika fölött rendezve, oldalt, bojtos végei oda vannak erősítve, hogy tetszés szerint mint *sortie de bal* a váltra felhuzhassék.

A nyitott ujj a fátyollal összhangzásban diszítendő. A fejdísz ara nygaly képezi.

A z e z e t .

Az eczet fölötte fontos czikk a háztartásban. Minden erjedett, azaz borszeszt, vagy spiritust tartalmazó folyadék lassanként megsavanyodik a levegő és melegség befolyása alatt; eczetté változik. Az eredeti folyadék minősége szerint, az eczet is különböző: van bor-, sör-, maláta-, méz- stb. eczet.

Ezen folyadékok eczetté változásánál a a bennök lévő szesz sajátságos savvá; az eczetsavvá s vízzé válik. Jó eczet husz részben mintegy egy rész eczetsavanyt tartalmaz, a rossz eczet súlyának alig ötvenedik részét. Az eczet azonkívül azon anyagok alkatrészeit tartalmazza, melyekből készült, e szerint kevés czukrot, keményítő gummit, tojás fehérnyét, festanyagot stb. A valódi borcezet megtartotta a bor kellemes illatának egy részét, mit azonban más eczetnek, mesterségesen is lehet kölcsönözni. A bor- és gyümölcs eczet ezenkívül kevés cserzősavanyt is tartalmaz, gyümölcs héjaiból — azonkívül többféle sót, melyek már a borban is voltak, vagy melyeket a savanyodás elősegítése végett hozzátettek, például borkő, kénsavas és borsavas kalit. A gyümölcseczet tartalmaz ezenfelül még többféle növény-savanyokat, a gyümölcs neme szerint, melyből készítettett, és a körteeczet még különösen tejsavanyt, úgy mint phosphorsavas magneziát.

Mai nap mindezen gyümölcsecczete- ket csak úgy mellékesen készítik, ha épen ezen folyadékok egyike esetleg megsavanyodott, akkor eczetnek dolgozzák fel. A közönséges, jelenleg roppant mennyiségben készített és elhasznált eczet most a gyors eczetgyártás terménye. Ezen gyorsgyártás tudniillik abból áll, hogy egy csupán tiszta vízből és kevés spiritusból álló vegyületet nagyon meleg szobában oly módon kiteszik a lég élenye behatásának, hogy azt fölötte magas, lyukas fenekű hordókon át könnyeden felhalmozott gyaluforgácson át lassan lefolyni hagyják, alul felfogják és ismét rá-töltik, és ezen eljárást addig ismételik, míg

a borszeszből elegendő eczetsav képződött, azaz míg az eczet elég savanyúnak lát-szik.

Nézzünk körül a háztartásban, mire használtatik az eczet — és látni fogjuk mennyi mindenre szükséges. Legfőbb használata az, hogy mindenféle ételbe teszik, pácznak, mely a húst a romlástól megóvjaa és emészthetőbbé teszi, szükséges mellékletnek mindenféle salátához, aztán mindenféle gyümölcs-becsinálásra, mustár, mixpikles és egyéb fűszeres ingerszerek, s végre hűsítő italok készítésére.

Most nézzük közelebbről részletes használatát. Az egyetlen, tudományosan és előtünk is ismeretes borsó-anyagon kívül az eczet minden tojásfehérnyét tartalmazó anyagot, — hus- és növényrostanyagot könnyebben feloszlathatóvá tesz, mert valamennyit kocsonyaszerűvé változtathatja. Miután e szerint az eczet majdnem minden ételnél, melyhez használtatik, mint természetsszerűnek, előnyösnek és jóltevőnek tekinthető, bab, borsó és lencse közé tulajdonkép soha sem kellene használni, mert a már magában véve nehezen emészthető borsóanyagot még sokkal nehezebbé sőt sok esetben egészen emészthetlenné teszi. Különösen az ázalékból készített levesekbe soha sem kellene eczetet használni, mert ezáltal majdnem egészen elvesztik tápértéküket.

A népközmondás így szól: „Az eczet rövidde teszi a húst,“ — s ez valóban úgy van, mert a rostanyagot úgy mint a tojásfehérnyét porhanyítja és feloszlóvá teszi; s így jóval fokozza a hús táplálósságát, s így mint nélkülözhetlen és hasznos hozzátét tekinthető, különösen minden nehezebben emészthető húsnemüeknél, például a legtöbb halhoz, öreg állatok húshoz stb. Ha ezen feloszlató erőt fokozni akarják, mint tudva van, hosszabb vagy rövidebb időre jó erős eczet beteszik, vagyis páczolják a húst, — és így készítik az ugynevezett savanyu sülteket. Ezután következik a becsinált gyümölcs, mixpikles (becsinált zöld főzelék); az eczet ezeket nemcsak hogy hosszabb ideig jó, megehető karban megtartja, de porhanyóbbá, könnyebben emészhetővé teszi. Ezenkívül még azt is kell tekintetbe venni, hogy a savak — s így az eczet is — a növényi tápszerek keményítő lisztjét és lékanyagát ezukorra változtatják — s így azokat táplálóbbá teszik; ezért hát szüksé-

ges, hogy minden saláta eczettel olajjal készíttessék.

A mustárnál, becsinált zöld főzelékek-nél az eczet nem csak a legalkalmasabb óvszer a romlás ellen, de egyszersmind arra is szolgál, hogy az ingert még fokozza, melyet ezen ingerszerek a gyomoridegekre gyakorolnak.

A limonádszerű italokban végre az eczet úgy, hat mint a többi savak: vérhígítón, csillapítón s hűsítőn, s ez a limonádok czélja általán véve. Behatása különösen a vérre terjed ki, melynek alkatrészeit megváltóztatja s megritkítja. A mint ezen okokból a savanyu italok sok esetben forró, — gyuladással összekötött betegségekben stb. különösen fölötte vérmes erőteljes egyéneknél hasznos, de az eczetivás más ezekkel ellenkező esetekben nagyon ártalmas és veszélyes is lehet. Moleschott, a világhírű élettudós, mondja ezt illetőleg: „Épen a legfontosabb véralkatrészek feloszlatása miatt, miáltal a vér folyékonyabb, ritkább lesz, meg nem bocsátható könnyelműség avagy sajnos tudatlanság, ha ifju leányok hiuságból eczetivás által mesterséges soványságot, és érdekes halványságot akarnak elérni. Nagyon gyakran érik el e czélt mélyen beható betegségekkel együtt, melyek által a legvirítóbb korban minden egészségtől és jó kinézéstől megfosztatnak.“

Ily rendkívüli fontos anyag bevásárlására különös figyelmet is kell fordítani. Angliában törvényesen meg van engedve, hogy az eczetbe ezer részre egy rész kénsavat tehessenek a savanyuság fokozása végett, nálunk ugyan nincs megengedve — de azért tesznek be engedelem nélkül is, s az eczet mindenféleképp hamisítatik. Egészen rossz, elromlott eczet többnyire kén- vagy sósav hozzátétele által állíttatik helyre. Ezen az egészségnek fölötte ártalmas hamisítást legjobban felfödözhetni a következő módon: egy porcelláncsésze aljában felolvasztunk egy darabka cukrot kevés vízben, ezt fazékra teszszük, melyben víz forr, s ott hagyjuk a míg egészen elpárologott szárazra. Aztán csepegtetünk a gyanus eczeteből a még forró ezukorra; ha nem sokára fekete foltok képződnek, akkor kénsav van az eczetben, ha több idő múlva barna foltok támadnak, úgy sósav van benne.

Az eczet néha azon edényekből is, melyekben készítettett vagy tartatott, veszé-

lyes mérgeket vesz magába, réz, cinn, ón, stb., avagy szándékosan is tették bele az annyira ártalmas óncukrot. Mindezen fémek által okozott tisztatlanságokat úgy lehet könnyen felismerni, ha kis üvegbe kevés kénvianyagvizet töltünk az eczet közé; ha ez legkevésbé is elsötétül, akkor fémvegyülettel van hamisítva.

A jó eczet vagy tiszta vizszerü, vagy borszinü legyen — csak kivételes esetekben vöröses — és egészen tiszta, nem pedig nyálkás vagy zavaros, kellemes savanyúságú és kissé szeszes. Hogy tartósabb legyen, egy kevés borszeszt kell bele tenni. Ezen okból mindig bedugaszolt üvegekben, és ne a naphevének kitéve, kell a kész eczet tartani.

A cukor-kutak.

Ezek valamely tündérrege bűvös kutjai, melyek említésénél a gyermekekben édes vágyak ébrednek? Nem! e kutak nem csak a mesékben, hanem a valóságban is léteznek. Azok Kanada rengetegeiben fakadnak.

Kísérjük el egy szép reggel gazdánkat, az ültetvényest, ki emberei kíséretében számos kocsival, melyek katlanokkal s bő élelmiszerekkel rakvák meg, elhagyja ültetvényét.

A karaván amaz óriási rengetegbe vonul, melyeknek használata apáról fiúra száll. Ma a cukor-jávorfá nedvét kell beszüretelni.

Ez óriási fa, mely Éjszak-Amerika ropant erdeiben otthonos s parkjaink legnagyobb gesztenyefáihoz hasonló, míg öt-csucsos levelei olyanok mint a szőlőlevél, tavaszkor rendkívül kedves kinézést kölcsönöz a gyarmatoknak. Mintegy százlábnyi magasságot ér el. Virágai úgy függnek alá, mint a ribizke fürtjei, gyümölcse pedig két hosszudad, csak három zölde magvat tartalmazó hüvelyből áll. A fa nedve gazdag anyagot szolgáltat a kereskedés részére.

Mihelyt e nedv forgását a törzsben észreveszik, az illető karaván elindul, a cukor-jávorfá-erdő közepén tanyát ütnek s a szekerekből védfalat vonnak a vadállatok éjjeli megtámadása ellen. Azután a munkások elszélednek az erdőben; mindegyikök egy, körülbelül kilencz vonalnyi átmérőjű furóval van ellátva, valamint kis faedényekkel a nedv felfogására és bambusz- vagy bádagesövekkel.

A kérget három lábnyira a föld felett átfurják s a csöveket a lyukakba illesztik. A nedv eleinte cseppenként, később azonban csurogva ömlik, mint valamely kutból. A faedényekből a nedvet katlanokba öntik, hol a cukor jegezedése történik.

Az elpárolást tűz által eszközlik, mindig új nedvet töltvén a többihez, mignem szíruppá válik.

E vöröses színű cukor ize ép oly kellemes, mint a közönséges cukoré.

A „kutak“ idénye rendszeren hat hétig szokott tartani, s minden ily „kut“ közép-számítással négy font cukrot ad. A fát husz évig lehet furni, de mindig más helyen.

E cukorszüret évenként mintegy harmincz millió dollárt jövedelmez.

A cukor-jávorfát Európában — fájdalom — még nem sikerült meghonosítani.

K o n y h á s z a t.

Pástétomkák vagdalthussal (hachéval).

Párolj apróra vagdalt sült bornyuhust, citromhéjjal és borssal vajban; azután citromlevet és két tojás sárgáját tedd hozzá, keverd össze jól és hűtsd ki. Csinálj vajas tésztát, azt kerek darabokra mesd ki a pogácsaformával, tégy rá egy kávéskanálnyi vagdalt hust (hachét) borítsd be tésztával ismét, tojás fehérével kend meg és pástétomkemenczében süsd ki.

Töltött kucsmagomba.

Fél font bornyuhust piríts meg egy negyed font kucsmagombával s zöld petrezselyemmel vajban, azután mindkettőt vagdald apróra, tedd kőmozsárba, sózd és borsold meg, tégy belé szerecsendióvirágot törve s egy tejben áztatott fél zsemlet, és törd össze, adván hozzá 2 tojás sárgáját, ha kemény találna lenni e töltelék, savanyu tejjel ereszd fel. Ezalatt a kucsmagombákból a legnagyobbakat tisztára mosd meg, sózd meg, s szárítsd meg, szedd ki száraikat, s az előbbi vagdalthussal töltsd meg s száraikat ismét tedd belé. Ezután vess casserolba egy darab vajot, zöld petrezselyemmel tedd belé a kucsmagombákat, savanyu tejfelt, vajot, reszelt zsemlyével hintsd be és süsd meg lassan.

Barna mártás.

Tégy a casserol fenekére egy ujjnyira vékony sovány bornyuhusszeleteket, erre vékony sonkszeleteket, 3—4 babérlevelet, majoránát, kakukfűvet, szerecsendióvirágot és három szegfűszeget; tedd a casserolt gyenge tűzre, s főzd addig, míg a husból lé jön ki. Ekkor nagyobb tüzet rakj alá, úgy hogy a hus szép barnára pörkölődjék, aztán töltsd fel huslevessel, babozd le és főzd egy óra-

hosszat. Azután lisztet vízbe keverve, ebből anynyit tészsz hozzá, míg a lé megsűrűdik; még negyedóráig főzöd, azután leszűröd ezen mártást; egy hétig is eltarthatod.

Fojtott fürjek rizszsel.

A tisztított fürjeket szalonnaszeletekkel, vagdalt bornyuhussal, zöld petrezselyemmel, mogoróhagymával, sóval, borral, levessel egy casserolba teszed s a tűzön párolod. Ezután a fürjeket, ha megfőttek, kivesszed, a mártást a zsirtól megtisztítod, áttöröd és a fürjekre öntöd. A rizst vízben sűrűre főzöd s vajjal s parmezán sajttal a tál szélére rakod a fürjek körül.

Töltött hagyma.

Szép nagy hagymákat hámozz meg s egy óra-negyedig főzd, azután tedd hideg vízbe. Ha meghűltek, közepét vájd ki és töltsd meg bornyuvagdalttal, önts rá kevés levest, borítsd be szalonnaszeletekkel és süsd meg. Cotteletekkel rakd körül.

Barnalében párolt bornyuczomb.

A czombot megmosván, írósvajjal, citrommal, babérlevéllel, sóval s jó vörösborral felteszed és gyakori öntözés mellett, barnára piritod. — Ezalatt kucsmagomba, champignon és rákfarkakat összevagdaltva, jó mártást készítesz. A rákollókat finomul összevagdald, egy darab írósvajat tejfel-lel összedörzsölsz, a vagdalt rákollókat egy fél rezeselt zsemlyével hozzá adod, két tojást ütsz belé és ebből kis gombóczkákat csinálsz, ezeket levesben kifőzöd s a fenn említett mártásba teszed. A czombot kitálad, rákfarkakkal felékesíted s a mártást csészében mellé adod.

Bornyufülek szarvasgomba-vagdalttal.

Mintegy tiz megtisztított bornyufület egy nagy casserolba raksz, sóval s fűszerrel behinted s vastag szalonnaszeletekkel leborogatosod, huslevessel megöntözöd és puhára párolod. Ezalatt egy font meghámozott szarvasgombát késfoknyi vastag szeletekre metélsz, berázod írósvajjba és a mártásos-casserolba teszed, három merőkanál barnamártással félpohár madeira-seccel, egy citrom levélvel vegyited, s felére befőzöd. Tálalásnál a füleket kiszeded, leszárítod, tálba rakod és a szarvasgomba-vagdalttal leöntöd.

Juhczomb rizskásával angolosan.

A czombot megmosod, beszózd és késsel lyukakat szurdalván belé, sardellával és foghagymával bedugdosod. Azután porrátört majoránból és basilikumból végy egyforma mennyiséget, valamint borsot is, ezzel a czombot bedörgölöd, egy fadénybe kövel lenyomtatod másnapig. Másnap egy font tisztított rizkását só vizben addig főzesz, míg dagadni kezd; ezalatt egy casserolba szalonnaszeleteket raksz, erre a rizs felét rá teszed, úgy a czombot, azután ismét a rizkásának másik felét, azután a casserol tetejét tésztával leragasztod és

a czombot párolod. Három óra mulva a casserolt megnyitod, az egészet a tálba fordítod, felülről a szalonnát leszeded s a rizstvagdalt zöld petrezselyemmel behintve feladod.

Omlós tészta.

Egy font kiszitált liszthez tégy $\frac{3}{4}$ font vaját, fél kávéskanál sót, a nyujtófával törd össze jól. kezdeddel morzsold, csinálj belőle halmot, közepén gödröt, ebbe üss bele 4 tojás sárgáját, fél messzely tejsűrűt, 2 kanál bort. Dolgozd ezt jól össze, és egy darabba göngyölgetve, vágd késsel háromfelé, és ha újra együvé gyurtd, liszttel behintett kendőben tedd hűvös helyre nyugodni. Azután nyujtsd ki egészen, hajtsd össze három rétre és ezt tedd háromszor, s a tészta kész.

A szépítő szerek.

Rusz Károlytól.

Még alig látszik a keleti égen a hajnal hasadása, midőn a madarak egyes hangokkal a hajnalt üdvözlik, titokteljesen nyílik meg egy ajtó, s karcsú fiatal leány lép ki. Miután óvatosan körültekintett, jobban fogja fel ruháját s csendesen, nesztelenül vándorol lefelé a falutól nem messze levő tóhoz. Útközben több leánytársával találkozik, de most nem hangzik eléje a vig reggeli üdvözlés, nem hallani vig csevegést és nevetést, — hallgatva — nesztelenül mennek tova — hiszen azért indultak ki, hogy „csendes“ vizet merítsenek husvét hajnalán.

Mindegyik hoz egy üveget magával, melyet ép oly csendesen és hallgatva töltenek meg a nap fényétől még nem érintett vízzel, hallgatva haza viszik s ott titokban elrejtik. Ezen husvétí viznek aztán csodaereje van. Gyógyítólag hat mindenféle esetben, s a ki gyakran mosdik vele, mindig szebb s szebb lesz. . . .

Némely vidéken még más kedves jóslói czélokra is használják a husvétí vizet, május első napjának hajnalán. A leányka még titkosabban, csendesebben megy ki egyedül az ünnepélyes tavaszi hajnalban; égő gyertyát és uj, még nem használt csészét visz kezében, letérdel a patak vagy forrás mellé, megtölti a csészét vízzel, szélére ragasztja a gyertyát s imázik. Midőn a felkelő nap első aranysugarainál a gyertya viszfénye a vizen elhalványul, akkor suttogja a varázsigét: „Ami, rebi, beli!“ kilencszer, úgy hogy éppen akkorra készen van vele, midőn a nap teljesen felemelkedett. E pillanatban rejtélyesen bugyog fel a víz, aztán megint megsimul —

— és a kis tükörben tisztán pillantja meg a piruló hajadon jövő férje képét. . . . Nem kísértik ezt meg szép olvasónőim a legközelebbi husvét hajnalán? . . .

Számtalan ily részint tréfás, de részint ártalmas szokásokat tartott fenn a nép hiszékenysége és babonás hite, melyek rendszeren az ó pogány-korból nemzedékről nemzedékre mentek át.

A husvét hajnal csendes szépítő vize — vezet minket át a szépítő vizek, illatszerek és általánvéve szépséget előidéz — és kiegészítő szerekre. Valóban sajnós dolog, hogy épen e téren oly rendkívüli nagyszerű csalásokat visznek véghez. Nem túlozunk, ha azt mondjuk, hogy majdnem annyi közönséges égőolajt kennek a hajra, mint a mennyi a lámpákban elég, hogy legtisztátlanabb, avas és elromlott olajok és zsiradékok gyakran a legfinomabb hajolajokká, kenőcsökké, krémekké átdolgoztatnak — a vegyészeti segítségével mindez lehetséges — s hogy a szépítő szerekre gyakran a legundokabb s sok esetben ártalmas anyagok dolgoztatnak fel. Ezért majdnem oly súlyt kellene ezen cikkek lelkiismeretes gyártására fektetni, mint a gyógyszerek készítésére a gyógytárban.

Majdnem általán véve minden ily, a napi sajtók ezernyi nyelveikkel hirdetett kicicsért szereknek czifrábnál czifrább angol és francia felirataival vannak, miből azt lehetne következtetni, hogy e két országot kivéve sehol a föld színén nincsenek illatszere- és egyéb e szakba vágó szer-gyárak, s hogy csupán csak ott készítik azokat úgy a mint kell. Tény, hogy Francia- és Angolországban az illatszere és minden egyéb e szakba vágó cikkek gyártása felette magas fokon áll. A francziák hihetetleneket visznek véghez, a mi a leggyönyörűbb illatok, kenőcsök stb. és az elegáns kiállítás illeti, — de azon állítás, hogy a lelkiismeretesség dolgában más gyárosok felett állnak, egészen alaptalan. Nem kevésbé helytelen, ha ezen gyártmányokat illetőleg a receptek s szabályok tudományos alapjáról szólnak, és azt akarják elhíttetni a közönséggel, hogy épen ezáltal előnyösen különböztetnek meg a belföldi gyártmányoktól. A belföldi, úgy mint a külföldi gyárosok meghatározott, többnyire titokban tartott, vagy könyvekben és iratokban tartalmazott receptek és szabályok szerint vegyítik a szereket — s a ki aztán a legjobb nyers anyagokat használja, — és így a legcsekélyebb

nyereséggel bír — s egyszersmind szaglásában a legfinomabb és legigazabb itélettel bír, az minden bizonynyal a legjobb gyártmányokat fogja előállítani. S ha meg épen azt merik hozzátenni, hogy bizonyos külföldi szépítő és titkos gyógyszerek „philantropikus emberek“ kezeikből kerültek ki, az már aztán nemcsak helytelen, de nevetséges is. Mindazon gyárak — Francia-, Angol-, Német-, vagy bármi más országban egyben tökéletesen egyetértenek, tudniillik a pénz iránti vonzalomban, arra törekszenek, hogy gyártmányaikat a lehető legnagyobb nyereséggel eladhassák, s ebben igazságuk van, hacsak nem folyamodnak a kézzelfogható, egészséget rontó csalás elkövetésére.

Mint más egyéb tárgyakkal — például a champagnernél, — úgy ezeknél is uralkodik még mindig ama sajnós előítélet, hogy a legfinomabb szappanok, kenőcsök stb. csakis akkor jók, ha francia vagy angol gyárban készültek, és ezáltal kényeserítettnek a belföldi gyárosok terményeiket francia vagy angol felirattal ellátni; tagadhatlan, hogy ezek mögé aztán annál kényelmesebben rejtözik a csalás és a lelkiismeretlenség.

Forduljunk most a szépítő-szerek vásárlásához és használatához. Ha jól megtekintjük a dolgot, úgy tulajdonképen minden nőnek, legyen férjezett vagy hajadon, — az ilyen toilettéjéhez tartozó tárgyakat csak úgy kellene használnia, ha maga tudja készíteni, — más szóval, mint házi szereket! Számtalan receptet találni azon könyvekben, melyek az ilyenekkel foglalkoznak, és ha látjuk, mi alkatrészekből van ilyesmi szer összeállítva, minden gyógyszerész megmondhatja, van-e közte ártalmas anyag vagy nem. De ha épen vásárolni akarnak szép hölgyeim, úgy figyeljenek a következőkre: Minden kenőcs, mosdó-víz, Crème, vagy bármi néven nevezendő szépítő-szer, mely kellemetlen, avas vagy savanyú szagú, megvetendő. Essentiák, kölni víz, vagy másféle illatszerek, melyek felette erős, átható vagy épen kábító illatot lehelnek ki, nem veendő meg, vagy ha felette kedvelik, csak igen mérsékelten használják, mert túlságos és gyakori élvezetök nagyon ártalmas lehet az egészségnek.

Pézsmával (Moschus) vegyített illatszereket az illem és méltányosság kedvéért soha sem kellene társaságba hozni, miután ismert dolog, mily rossz hatást gyakorolnak azok némely emberekre. Éles, ingerlő sze-

rekkel vegyített hajkenőcsök és olajok mel-
lőzendők; e szerint felette óvatosnak kell
lenni az ugynevezett hajnövesztő kenőcsök
vételnél.

Ha próbát akarunk tenni, nem tartal-
maz-e valami kenőcs stb. ártalmas, éles
anyagokat, vegyünk belőle egy keveset s
dörzsöljük be vele a karnak belső részén, a
hol a bőr leggyöngédebb, egy kis helyet; s
ha egy idő múlva a legcsekélyebb vörösség
vehető észre, akkor ne használjuk. Olyan
kenőcsök csak orvosi rendellet szerint hasz-
nálhatók. Ez áll a bőrkenőcsöket, Cold-
Cream stb. illetőleg is.

Az ugynevezett makasszar, chinahéj- és
növényhajolaj, mint azt a gyógyszerárak-
ban, illatarusoknál stb. kapni, majd kivétel
nélkül nem egyéb, mint pirosra festett,
illattal vegyített repceolaj.

Minden nyálkás mosdó- vagy szájviz el-
vetendő. Tartalmaznak-e éles maró anyago-
kat — néha körisbogár- vagy mustármag-
olaj is van benne, — azt is úgy lehet meg-
próbálni, mint a kenőcsnél, ha bemártott
vászonzuhát egy ideig gyenge bőrű helyre
teszünk. Minden vörös, barna stb. sokfélék-
ből összeállított fogport és fogtinktúrákat
mellőzni kell.

Füstölő-eczetet, papirt, port stb. nem
kell gyakran használni, — s épen nem, ha
éles illatot terjesztenek. Jó boreczet és va-
lódí kölni viz — ezek a legjobb füstölő-sze-
rek. Ha a szappan legkevésbé is megtá-
madja a bőrt, csip, vagy pirossá teszi,
azonnal távolíttassék el a mosdóasztalról.
Egyszerű, jó gyenge szappan, mandolás
korpa vagy más otthon készített mosdópor,
ezek a legjobb mosdószerrek.

OLVASÓ-ASZTAL.

Meguntam a jelent...

— 1867. —

Meguntam a jelent, nem kell a jövő sem;
Az egyik elveszve, másik merülőben; —
Itten, a jelenben nem látom az árnyat,
Ott nem keresek fényt többé a jövőben.
Csüggedő szememmel még egyszer s utószor
Messze multba nézek, fényes multba látok.
— Oh jertek, jertek ti szentjei a multnak,
Deritsetek sötét lelkekre világot!

Daloltam, — de a dalt az ár visszaverte...
És most hallgat a lant, elzengve az ének;
A húr elhangolva, örült vegyületben,
Jobb is ha nyugosznak, miért zengenének.
S bár a kép oly fényes és a tömeg ujjong...
Én lehajtott fővel, kimerülten járok.
— Oh jertek, jertek ti szentjei a multnak,
Deritsetek sötét lelkekre világot!

Hulljon le a fátyol, mely azt a fényt rejti,
A mely alig fért meg hosszú ezredéven;
És azután elhunyt, büszke öntudattal,
Itt hagyván a jövőt, örökös sötétben...
Egyetlen sugárt csak, óriási lények,
A fényből, mely olyan dúsan ömölt rátok.
— Oh jertek, jertek ti szentjei a multnak,
Deritsetek sötét lelkekre világot!

Vissza, vissza lélek, hosszú ezredéven,
Midőn piros ményér pogány-tüzre omlott;
Mikor öntudatlan imádták az Istent,
S millió ajaktól inogtak a lombok.
Érintse meg ajkam illatát a füstnek,
Hadd mondjam el én is azt az imádságot...
— Oh jertek, jertek ti szentjei a multnak,
Deritsetek sötét lelkekre világot!

Hol van a hetes domb, a megüdvözülés
Piros, habzó vérrel szentesített dombja?
Azt a magas esküt a mit ők elmondtak,
Azt az örök esküt ajkam is elmondja.
Hadd induljak én is, a hogy ő elindult...
Midőn jog virult fel, a merre csak hágott.
— Oh jertek, jertek ti szentjei a multnak,
Deritsetek sötét lelkekre világot!

... Adjatok egy sugárt, a mely kivezessen
A jelennek zavart, mély tömkelegébül...
Érzem a keringő vad örvényt alattam,
Ne várjátok, a mig fejem bele szédül,
Mondjátok meg, hogy a megörülés jobb-e,
Vagy az örvény, melynek karikáján állok?...
— Oh jertek, jertek ti szentjei a multnak,
Deritsetek sötét lelkekre világot!

Imrefi János.

Mind hiába...

— 1861. —

Mind hiába, mind hiába,
Nem tudlak én elfeledni téged.
Akármerre járok, kelek,
Mindenfelé velem jó emléked.

Az alkonyak búcsufénye
Búcsunk percét hozza emlékembe.
De a hajnal üdvözlése
Nem költ, oh nem költ reményt szívembe!

Ha a nap felé tekintek,
Benne látom lángoló szerelmed;
És az éj bús fátyolában
Látom érttem gyászoló keserved.

Emberek közt hogyha járok,
Egy arczon sem nyughatik szemem meg;
Mindenütt téged kereslek,
Ah de téged, téged föl nem lellek.

Mig mások vigadni mennek,
Én elmék a csöndes temetőbe,
És ott sirok keservesen
Egy sirdombnak oldalára dölve.

Jaj a szívnek, jaj a szívnek,
Mely ily lángot hordoz belsejében;
Mely arra van kárhozzatva,
Hogy égjen, de soha ki ne égjen.

Annyi könnyet hullaték már,
De e lángot könnyzapor nem oltja,
Mint a vulkánét, mely egyre
Ég, bár alját egy tenger locsolja.

Jaj a szívnek, jaj a szívnek,
Mely e földön nem talál nyugalmat,
S mert reménye csonka horgony
Panaszára már az ég sem hallgat!

Szülők.

Az árva leány.

Életkép.

Tesner Károlytól.

Láttak-e tisztelt olvasónőim valaha oly leányt, kinek kezében sohasem volt játékszer? Ki mitsem tud a gyermek ártatlan örömeiről? Én ismertem ily leányt, kinek egyszerű történetét röviden elmondandom. A bábukkali játék oly szükséges dolog a kis leányoknál, az én nézetem szerint, mint a tej és kenyér. Az anya, ki erre nem figyel, kiképzetlenül hágy egy gyermeki ösztönt, s egy osztály üresen maradt a gyermeki kedély szekré-

nyében. Csak egyetlen tekintetet kell a gyermekszobába vetnünk, s meggyőződünk, hogy a hajlam, sőt azt lehet mondani, odaengedés, melyet a kis leányok bábuik iránt tanusítanak, ép oly természetes, mint az anyák, gyermekeik iránti szeretete. S a legtöbb anya ezt jól tudja, ha nem is tapasztalásból, vagy mi még jobb lenne, az emberi természet és kedély ismerése után, de szinte ösztönszerűleg, s ha szegények is, legalább egyszer egy évben, karácson estéjén, pompázik egy nagy, a lehetőleg legszebben felczifrázott bábu az asztalon, a kis kedvenc számára, vagy a hol az erszény megengedi, és több ilyen kis Éva van, egy egész bábútasaság; s bizonynyal nagy közönyre, kedélyridegségre és mostohaaságra mutat, a hol a kis leányoktól a bábukkali játék örömei elvonatnak.

Igy volt a szegény kis Linánál, kinek történetét elmondom; anyja, könnyelmű, gonosz szenvedélyeknek hódoló férje halála által korán maradt özvegyen, s rideg, a gyöngéd gyermeki kedélyt nem értő, élvsovár nő volt. Lina röviden, fősvényen s majdnem egészen szeretet nélkül tartatott, anyja őt inkább tehernek tekinté, melyet súlyos bűn elkövetése nélkül nem lehet lerázni, s így hát „fel kell nevelni.“ Vannak ily anyák és apák elegenden — szeretet nélküli, rideg félemberek, kiknek nincs értelmök a gyermeki kedély és szellem fokokénti fejlődésének kecsessége iránt, kik nem érzik, mily vigasztaló, felderítő annak észlelése. Nem csupán a művész játszi szeszélye az, mely évszázadok óta a gyermeket angyalnak, s az anglyalt mint gyermeket ábrázolja, hanem az emberi természetnek mély ismerése.

Azon nem kell csodálkozni, hogy Lina, szülői rosz tulajdonainak daczára, jó, fölötte jó leány lett, mert fonák és veszélyes előítélet azt hinni, hogy rosz szülőktől csak rosz gyermekek származhatnak, avagy hogy csak finom nevelésű, ugynevezett jó családból való gyermek lelkében tanyázik a szépnek, nagynak és nemesnek nem-tője. A rejtélyes természet oly csodálatosan működik, hogy néha a legromlottabb kedélyű szülők től a legjobb tulajdonokkal ellátott, tiszta lelkületű gyermekek származnak.

Lina jámbor, jó és derült leány lett, olyan volt sok más leánynyal összehasonlítva, kik sokkal jobb viszonyok közt felnőnek, mint a nyíló virág a levelek közt; avagy miután a leány mind virág akar lenni — mint a szende ibolya ökörszem, aranyvirágok és pompás tulipánok közt, s ez mindenestre különös volt, hogy oly fagyos légkörben, melyet nem melengete át az anyai szeretet lehetete, a virág gyarapodott, virult és illatozott. A főök tán az vala, hogy Lina ily igénytelen rejtett ibolyává fejlődött, azon körülményben rejtett, hogy őt a külső viszonyok visszataszították; s így benső világába tért, ott ült magában esendesen, tünődve, s így tanult gondolkodni, és ezáltal mélyebben érezni; — sok nő csak azért érez oly felületesen, mert nem tudnak mélyebben gondolkodni, mert ez utóbbi feltételezi az előbbent. Lina

megszokta a magányt, ez nagyon megkülönböztette őt a többi leányoktól. A magány ellenkezik a női természettel.

Lina igen korán lón árva. Anyja az utóbbi időben a nőnem legborzasztóbb hibájába esett — az ivásnak adta magát, s így többnyire képtelen lett a munkára s egészsége is hanyatlott. Lina tiz éves korától fogva folytonosan dolgozott, varrás által segíté anyját s levette róla a főgondot, de gyenge lévén, nem szerezhett többet, csak a mi épen a legnagyobb szükségét fődözé, ruházatára alig maradt valami. Ha az anyja józan volt, ő is segített, s eladá az ő és a gyermek munkáját. De ezen természetelleni helyzetből áldás származott Linára. Korán tanult fölötte szorgalmasan és ügyesen bálni a tűvel, és ezen ügyesség képezé érettebb korában egész vagyonát. Ezen „érettebb“ kor nála már tizenhatodik évében kezdődött; ekkor halt meg anyja, és a leány munkaereje és bátorsága valóban csodálatos módon kezdett fejlődni. Ő volt az, kinek kegyelete lehetségessé tette, hogy a halott, szerény búr, de mégis illedelmes temetést kapjon.

A szükséges kiadások alapját egy ócska papirdoboz tartalma képezé, melyet kamrája legsötétebb sarkából az ágy mögül elővett. Ezen papirdobozba tette le évek óta, titokban, s úgy annál nagyobb örömmel, megtakarított filléreit; — tizenhét tallért, mind apró pénzben, egyetlen ezüst talérdarabot kivéve, melyet a konfirmationál kapott — tudott kapzsi anyja előtt eltitkolni.

De ez még nem volt elég; a kicsiny szegényesen berendezett lakást is magának akarta megtartani, hol azelőtt anyjával lakott vala, ezentul is kézi munkával akará kényerét keresni — különös ellenszenvvel viseltetvén a szolgáléányok alárendelt, félig rabszolgai helyzete iránt. De kénytelen is volt arra, egy igen nemes, de az ő helyzetéhez képest nagyon is sokba kerülő ok miatt. Anyja mintegy másfél évvel ezelőtt, átvett egy csecsemőt valami szolgáló személytől, bizonyos havi díjért, a pénzt azonban rendesen megitta, és Linának kellett a szegény kis teremést emelővelgel felnevelnie. Néhány héttel anyja halála előtt megszűntek a pénzküldések, s Lina alig tudta rideg anyját attól visszatartani, hogy a gyermeket ne adja át a hatóságnak. De a mit tán sokára mégsem hárihatott volna el, azt a halál lehetőségessé tette; megtarthatta a gyermeket, s ő maga is az maradt, a mi eddig volt; kedves ártatlan gyermek — fél gyermek még — és szűz meg anya egy személyben! Mily fölötte tiszteletré méltó teremés! Luiza szivtelen anyjáról nem hallott többé semmit, de hiszen ő úgy sem adta volna ki a gyermeket kezéből, jól érezvén, mily nagy becsesel bír az, ha a leányt tisztességesen, de egyszersmind szivélyes szeretettel is nevelik.

Lina e szerint nem volt oly elszigetelt, mint gondolnók — a kis angyal ott alszik a benyilóban, tiszta ágyban. Ez most a báb, kivel játszik. De mennyit kellett e gyermekért szenvednie! Hogy fitymálták más leányok, kik vagy nem

ismerték, vagy azért boszankodtak, hogy oly visszavonultan él, kigunyolták vagy jó hirnevét bántották. Hiszen Linának nem volt ideje mulatóságokra járnai, nem volt pénze e piperére — ámbár egynémelyik a gunyolók közül, különösen ha száját kinyitá, úgy nézett ki, mint a keresztés pók édes tejben, vagy a béka nefelejts-koszoruban — Linának alig volt ideje munkája után járnai, s nem is igen volt kedve másra, mint a kis Luizával csevegni, s az imakönyvben vagy a bibliában olvasni. De azért nem volt ájtatoskodó, az ilyen komor, hideg irány nem egyezik meg a finom, pajzán mosolylyal, mely szép metszetü piros ajkait körüljátszá.

De Lina nem sokat törődött az ilyen mendedmondákkal, kis világának e-ak két lakója volt, ő maga és kis Luizája, ki őt „Mamá“-nak híta. Ismét azon volt, hogy valamit félretehessen, két-tős szorgalommal dolgozott, s bár lehetetlennek látszik, de való, — Lina annyira vitte, hogy már másfélév múlva kedvenc eszméjét valósíthatá — varrógépet vett magának. Most több nagyszerű fehérruhatár számára dolgozott, s így sokkal többet keresett. Mily nagy öröme volt most, leginkább fogadott kis leánya miatt! Annyit irnak és beszélnek arról, hogy a munkásnők roszul fizetnek — ez a legkevesebb. Van elég roszul díjazott férfi is. Az a fődolog, hogy a nőnemnek minél nagyobb munkatér nyitassék, a ki akar — aztán majd segít magán, mint a mi Linának.

Linának azonban nem hosszu ideig volt már szüksége arra, hogy oly szerföltött megerötetesssel dolgozzék; s ez így történt: átellenében lakott egy magányos férfi, már nem volt épen nagyon fiatal, de jó kinézésü férfias külsejü ember; ki szintén mindig otthon ült, virágait ápolta, madarait etette és flótázott, ha nem dolgozott a házon kívül, a mi ugyan igen gyakran történt; mert igen ügyes köfaragó volt, ő dolgozott mindazon pompás építmények szép faragványain és igen jó fizetést huzott. A jó ember egy idő óta szörnyen megunta a magányos életet, nagy kedve volt nősülni, de nagyon félt az eladó hajadonoktól; mind, a kiket látott nagyon ezifrázkodóknak, élvsovárgóknak látszottak, s e szerint sokkal pazarlóbbaknak, mint hogy velök „virágos“ uton haladhatna az életen keresztül. Egyszer Lina tünt szemébe, s azonnal figyelemmel észlelé a leány életmódját. Azon eredményhez jutott, hogy ő az, kit már rég keresett — a fehér fecske, kinek tartása kevésbe kerülne, s ki férjét boldogítani tudná.

Egy szép vasárnap délután, csinosan felöltözött, szép virágcsokrot kötött s átment a szép szomszédnőhöz

— De kis leánykámát szabad lesz megtartanom? — kérdé Lina pirulva, midőn a szomszéd jöttének okát elmondá.

— Mindenesetre! Ő vele kezdjük új gazdaságunkat

Kis történetem vége — boldog menyegző, és a varrógép egy idő múlva nagyon szorgalmasan dolgozott mindenféle apró, csinos holmikát . . .

Szegény fiu!

Sirj, szegény fiu!
Sird ki bánatod;
Könnyebbül a sziv,
Ha kisirhatod. —
Sird el szived és
Lelked könyeit:
Aztán menj fiam!
Mit keresnél még te itt?

Pusztá már a ház,
Elvadult a kert.
Mind, ki itt lakott,
Messze utra ment:
Jó apád, anyád,
Kis testvéreid...
— Menj, menj jó fiu —
Mit keresnél még te itt?

Szerető leány,
Régi jóbarát,
Nem vár tégedet...
Nincs szüksége rád:
Lelked álmaid
Együtt élvezik...
— Menj, menj jó fiu;
Mit keresnél még te itt?

Régi ismerős
Nem mulat veled.
Nincs itt senki, csak
Az emlékezet;
S az nem ad vigaszt,
Az csak keserít...
Menj! — menj jó fiu;
Mit keresnél még te itt?

Ne sirj, jó fiu; —
Zárd el szivedet! —
Nincs mit nyerni már,
Nincs mit vesztened...
Széles a világ...
Életünk rövid...
Menj, menj jó fiu!
Mit keresnél még te itt?

Palásthy Sándor.

Egy fiatal lánynak, ki hajamból kért.

(Lamartine után.)

Hajamból kérsz; de nézd: az már őszülni kezd,
Hajamból, ámde már hullatja szálaít.
E hervadt fürtökkel szép ujjad mit tehet?
Hisz a koszoru zöld lombokból fonatik.

Hiszed-e, hogy oly fön, mely negyven évet ért,
Selyem fürteidhez hasonló fürt lobog?
Selyem fürteidhez, melyek közt a remény
Tizenhét évvel játszodva mosolyog.

Hiszed-e, hogy a lant, melyben lelkem beszél,
S mely szivem mélyéből szedi a hangokat,
Örökké ép marad, s zengő hurjai közt
Nem találkozik, mely időnkint elszakad?

Szegény gyermek leány! mit szólna a madár,
Midőn elkergeti fészkeből őt a tél,
Mit szólna, ha kérnél szárnya tollaiból,
Miket kitepelt a keselyű, vagy a szél?

Kérdd — ezt felelné — a pusztát és a habot,
A bokrot és vihart s az ut töviseit;
Ezek fosztották ki ékes tollaimat,
S most megfagyok — kezded ha föl nem melegit.

Szép ismeretlen! im, ezt mondja szivem is...
De ha e hajfürtre száll hév lehelleted,
Habár elvesztém is minden hajszálamat,
Fejemen huszéves fürtöket érezek.

Bátonyi J.

Husz év mulva.

— Beszély. —

G. A.-tól.

Hideg, komor novemberi est volt, midőn egy
karsu, fiatal, halvány, szerény öltözötű ember,
gyors léptekkel mérte ama csekély tért, mely sa-
ját szegényes lakát, egyik szomszédja büszke
pompás házatól elválasztá. Midőn az épülethez
közeledett, melyféhéren, hidegen s büszkén nyult
fel a fagyos légbé, halvány arczai kipirultak,
és a kéz, mely szerény kopogással bebocsátást
kért, nagyon remegett. Az ajtó rögtön megnyílt,
s egy viruló fiatal leány fogadá őt.

— Oh, Walter — te vagy; jöjj be! — mondá
gyorsan, izgult hangon.

— Remélem nincs bajod, Mary? — viszonzá
az ifju kissé remegő hanggal, mely erős, csak
félíg elnyomott benső indulatot árult el.

— Éa jól vagyok — felelé a leány sietve, az
ajtót bezárva, s egy elegáns szobába vezeté be a
látogatót, ülással kínálta meg, míg ő állva
maradt.

— Megkaptad leveletem? — kérdé hirtelen
és zavartan, piruló arcját tőle elfordítván.

— Igen, Mary, — viszonzá az ifju, szavait
lassan, éles hangsúlylyal ejtve ki — egy sort kap-
tam tőled, mely tudtomra adá, hogy ma egész
családod távol lesz a háztól, s hogy te néhány
szót kívánsz velem váltani — négy szem közt.

A szóló itt megállt, tiszta barna szeméit szi-
lárd tekintettel a leánykára irányozva, kinek za-
vara és nyugtalansága perczről perczre nőtt, né-

hány lépést tett előre, egy karszékre ereszkedett s hallgatva szemlélte a csillogó gyűrűket finom fehér ujjain.

— Ellsworth Mary, — mondá végre Harwood Walter, — mit jelentsen mindez?

Mary görcsösen szorongatá ujjait, de nem felelt.

— Mary, — folytató Walter, úgy fordulva, hogy egyenest arczába nézhessen; — hadd emlékeztesselek arra, hogy állunk egymáshoz, és aztán szólj nyíltan, miért hívtál engem?

Egy pillanatig hallgatott, kezével végig simítva szép magas homlokán, fekete fürtein s aztán újra kezdé:

— Idősebb vagyok náladnál négy évvel, Mary, s gyermekségem óta szerettelek. Akkor az volt legnagyobb örömem, ha karomra vehettelek, s bár oly igen fiatal voltam, de mindig kértem az Istent, hogy erős férfivá növeszzen engem, ki képes lesz téged védeni, s egész életeden át gyámolítani. . . Mint gyermekek együtt játszottunk, midőn nagyobbak lettünk társak valánk — s én mindig szerettelek s imádkoztam az éghez, hogy viszont szeress. De atyád gazdag volt — az enyém szegény, s nemsokára ismerni tanultam mily különbség van a gazdag és szegény közt, ámbár igazság szerint megvallva, te azt nem éreztetted velem soha. De én mégis mélyen érzem azt, s ámbár az örülésig szerettelek, még sem mertem azt neked bevallani, félvén, hogy pénz- vagy nagyra vágyónak fognának tartani, és fényes reményeim egy rövid perc alatt romba dőlnek. . . De mindezt már sokszor elmondtam neked; miért időztem hát ennél. Térjünk inkább a földologra. Egy évvel ezelőtt, — folytató az ifju, benső felindulással, mig a hölgy halványabb lón és remegni kezdett; — egy évvel ezelőtt alkalom ajánlkozott, hogy szerelmemet bevalljam, s legyőzhetlen benső hatalom által elragadtatva, kitértam előttem szívemet lelkemet. Viszonzásul a leggyöngédebb részvét nyilvánítását nyertem tőled — ha nem akarom azt erősebben jelezni, s mint legboldogabb embere a világnak váltam el tőled. Oh Mary! tán már nem szeretsz — tán nem is szeretted soha! — de téged más soha sem fog úgy szeretni mint én, ki most félve megtörve hozzád beszél. Boldogan váltam el tőled — de meddig tartott e boldogság? Midőn egy idő múlva ismét találkoztam veled, zavartnak, elégedetlennek látszóttál; aztán még később hideg levél, s végre nem is gondoltál rám, nem is vettél észre. E változásod keserű gyötrelmet hozott szívemre — és most, hosszú, szenvedésteljes idő múlva, magadhoz hívtál, s én itt vagyok, aggódva és remélve. Lehetséges-e, hogy te szívemet végre felismerted, lehetséges-e azt hallanom, hogy szived ismét hozzám fordult?

— Elég! — kiáltá Mary hirtelen felegyenesedve, s izgult hangon szólva, — nagyon messzire engedtelek menni. Fáj azt mondanom, Walter, de mégis meg kell lennie — én soha sem szerettelek, s nem is tudlak soha úgy szeretni, a mint te ohaj-

tot. Azért hittalak ide, hogy ezt neked nyugodtan és nyíltan megmondjam; s bocsánatodat kikérni, hogy akaratlanul megcsaltalak. Ne váljunk el haragban, Walter — ne neheztelj rám szivedben — igyekezzél engem elfeledni. Nagyra becsülöm jó véleményedet; szeretlek mint barátomat — de nem áll hatalmamban hevesebb érzellemmel rád gondolni. . . .

— Lehetséges-e ez? Tehát örök boldogtalanságra vagyok elkárhozva? — nyögé az ifju, arczát kezeivel eltakarva, mig egész alakja iszonyu lelki kintól remegett.

Rémes hallgatás állt be, az ifju nehezen, görcsösen lélekzett — a leány félénken, halványan szemlélte őt.

— Mary, — mondá Walter végre arczát fel-emelve, mely oly halálsápadt és megváltozott vala, hogy szép társnője visszaborzadt tőle. — Mary! felelj nekem két kérdésre, nyíltan és igazán, mintha az Isten ítélőszéke előtt állnál! Figyelmeztettek szülőid a különbségre, mely egy gazdag örökös és egy szegény ember fia közt létezik?

— Nem tagadhatom, Walter, hogy ilyesmit beszéltek előttem.

— És hát te mást szeretsz?

— E kérdésre inkább nem felelnék — mondá Mary elfordulva.

— Elég! — kiáltá Walter, — értem e feleletet. Tudom, hogy Wilder Henrik az utolsó félév folytán gyakori látogatója házatoknak, de eddig nem akartam erről szólni, félvén, hogy szerelmem-féltő kémnek fogsz engem tartani. Most mindent értek! — folytató, felkelve s kezét oda tartva, melyet a leány majdnem gépíleg elfogada.

— Isten veled! — tevé hozzá remegő hangon. — Isten veled, Mary, nem valószínű, hogy egymással találkozzunk ez életben. De még egy intő szót, mielőtt elválunk! Őrizkedjél attól, kit az imént megnevezék! Ő nem egyéb, mint kalandor, ki téged gazdagságod végett felkeresett. Ő nem becsületes — nem igazszívű; én nagyon jól ismerem. Oh ne add neki kezdet — szivedet, ha békével és boldogul akarsz élni, boldogságod becses előttem — életemet adnám oda értted — én, kit most magadtól elutasítasz; mindig imázni fogok azért, hogy te ment maradj oly lelki kintól, a milyet én most szenvedek! Isten veled, éltem boldogsága, Isten veled örökre!

Walter e szavakkal görcsösen szoritá meg Mary kezét, s örülként rohant ki a szobából. Mary egy ideig mozdulatlanul állt, s aztán könnyekre fakadva a támlányba hanyatlott. Soká és fájdalmasan sirt.

Néhány nap múlva az egész környéken tudták, hogy Harwood Walter elhagyta a vidéket, s tán többé soha vissza sem tér. És három hó múlva vig násznép gyűlt össze Ellsworth házában, hogy tanuja legyen, mint nyujtá kezét a szép örökösnek annak, ki szívét Waltertől elrabolta volt.

* * *

Tizenkilenc év gördült le a multnak örvényébe. Tizenkilenc hosszú vagy rövid év, a mint az élet szomorun vagy vígan lefolyt, örömek és élvek, vagy nyomor és fájdalom közt. Dél-Amerika egyik fővárosában ült a kormányzó magán szobájában olvasással elfoglalva, midőn a szolga belépett egy hölgyet bejelentve, ki igen sürgős ügyben néhány percnyi kihallgatásért esd.

A kormányzó azt parancsolá a szolgának, vesse be a hölgyet, s midőn megjelent, felkelt, előre lépett s udvariasan állított oda egy széket számára, megszólítására várván.

A hölgy mély gyászba vala öltözve, vonásait sűrű fekete fátyol takará el, fölötte remegett, midőn hallgatva és gyorsan egy iratot átnyujtott, melyet ő nyugodtan és udvariasan átvett.

Miután az okmányt széthajtá és elolvasá mondá:

— Ez, több tisztességes polgár által aláirt folyamodvány, melyben egy bizonyos Grafton Tamás, ki nem rég hamisítás végett öt évi börtönre ítéltetett — megkegyelmezését kéri. Micsoda viszonyban áll ön e férfihoz asszonyom?

— Neje vagyok, excellenciád — viszonzá a nő halk, remegő hangon.

— Sajnálom, asszonyom — mert nehezemre esik a nő kérelmét, férjéért, kinek az oltár előtt esküdött, hogy szeretni és becsülni fogja — megtagadni, de kötelmem érzelmeim felett áll, s nem teljesíthetem kérelmét. Ezen ember, ámbár férje, nem mutathat elő multjában semmi mentő pontot, s biztos vagyok benne, hogy nem érdemes a kegyelemre.

— Oh ne szóljon így, excellenciád! — kiáltá a szegény nő székéről hirtelen felemelkedve s a kormányzó lábaihoz borulva, — soha sem volt gonosz szándoka, de szerencsétlen volt üzletében és az elmezavar egy pillanatában — másnak nem tulajdoníthatom — a nyomor és égető vágya, hogy éhező gyermekeinek kenyeret szerezzen, egy másik ember nevét írta a váltóra, melyet be akart váltani mielőtt lejárt volna. De rajta kapták, befogták és most a börtönben nyomorog! Oh bocsásson meg neki! Bocsásson meg neki excellenciád, a mint reméli, hogy az Isten önnek is egykoron meg fog bocsátani, s én ünnepélyesen fogadom, hogy rögtön elhagyja az országot és soha többé annak törvényei ellen nem fog vétetni!

A mig így beszélt vad szenvedélyvel, öntudatlan hajítá vissza fátyolát s leleplezé a kormányzó bámuló szemei előtt egy, már az élet tava-zán tullező, de még igen szép nő bus, halvány vonásait. A kormányzó ez arcznak láttára visszarezzent, összecsapta kezeit s a bámulattól mintegy megmerevedve szegzé rá szemeit, mozdulat nélkül, elfojtott lélekzéssel.

— Szemfényvesztés ez! — kiáltá végre, midőn az esdeklő kellemes hangja elhallgatott. — Valóban előttem térdel-e az egykor oly boldog Ellsworth Mary?

— Szent Isten! ki ismeri itt azon nevet? sikoltá az esdeklő gyorsan felugorva s kezeit ha-

lántékaira nyomva, vad bámulattal tekintett a kormányzóra.

— Mary, — mondá amaz halk fájdalmas hangon, — Harwood Walter az, ki előtted áll, hajdan a szegény elhagyott ifju, ki téged mindig jobban szeretett életénél, kit te visszautasítottál, s kinek egész létele nyomorulttá vált visszaütasításod által; mert ámbár magas polczon állok megáldva — a mint az emberek nevezik — ranggal, hatalommal és gazdagsággal, szivemben mégis elszigetelt gyászoló férfi vagyok, ki csak kötelességérzetből tartja fenn az életet. Bár soha egy mást viszont ne láttuk volna!

A két egykori játszótárs találkozása hosszú tizenkilenc év mulva, majdnem fájdalmasabb vala, mint hajdan az elválás. Mary most nyíltan szólt gondjairól és bánatáról; férje mint birta rá szüleit, hogy vagyonukat lassankint az ő kezeibe átadják, mert nagyszerű nyereszkekésekre ereszkedett, s végre szegénységben haltak meg; férje azóta mindinkább átengedte magát pazar és kikapongó szokásainak és fokról fokra süllyedve végre bünteteket esatolt többi tévedéseire és hibáihoz és most a Grafton Tamás név alatt súlyos börtönben szenved; s végre, hogy ő maga a jó és rossz napokban, egyenlő hűséggel maradt mellette védszellemként, ki a bűnöst nem akarja elhagyni.

— Oh Mary, ha te engem így szerettél volna! — kiáltá mig szemei könnyel megteltek. — De legyen az Isten akarata szerint, ő mindent bölcsen intéz el — s nekünk el kell viselnünk ezen lemondással és fájdalommal teli életet!

Midőn a szegény megcsalott nő a kormányzó házat elhagyta, azt hívé, hogy ifjúkori hú barátját soha sem fogja látni, s hogy férje rövid idő mulva megkegyelmeztetik.

De a sors könyvében másként volt megírva. Henry Wilder, vagy jobban Grafton Tamás a jövő éjjel, még más bűnök felfödözésétől félvén mint a váltóhamisítás — öngyilkosság által vetett véget nyomorult életének, és hullájánál találkozott Mary Ellsworth Harwood Walterrel.

És még egy év mulva egyesíté a házasság szent frigye a saját ereje és tehetsége által ily magasra emelkedett férfit első és egyetlen szerelme tárgyával, s így érett korában lelé fel ama boldogságot, melyet ifjúságában soha sem ismert vala. . . .

Boszorkányok és boszorkánypörök.

(E.) Nem igen rég mult el az idő, melyben még boszorkányok után nyomozásokat tartottak, őket kintpadon vallatták, s elevenen megégették; melyben a tudósok vastag kötetű könyveket írtak a boszorkányokról, azok általános veszélyességéről, s a csalhatatlan jelekről, melyek után felismerhetők. Felvilágosodott korunk szinte lehetetlennek találja, hogy általában tudósok és tudatlanok, magasrangúak és közrendűek, egész a mult század közepeig, miként lehettek ily balga és észellenes hiedelemben elmerülve.

A középkorban az ördögnek nemcsak személyes megjelenéseit hitték, hanem az embereknek az ördöggel önként kötött szövetségét is. Az ilyenről azt hitték, hogy ellentmondott Istennek, s tökéletesen az ördöghöz pártolt, s letévén neki esküvel alattvalói hűségét, lelkét ezáltal eladá. Ezért viszont az ördög megtanítá őt mindenféle ördögi mesterségekre, melyekkel önmagának szerencsét, egészséget és gazdagságot szerezhetett, embertársainak ellenben árthatott. Azt tartották, hogy az ily ördöggeli szövetség meghatározott formák és szertartásokkal kötötték, mely alkalommal vagy élőszóval történik az alku, s az ördög a megvett lélekért bánatpénzt ad, vagy pedig írásban készítették a szerződés, mely okmány aztán az illető emberfiának saját vérével iratik. Olykor csak bizonyos meghatározott időre, többnyire azonban örökre kötötték a szerződés. Halál esetében, vagy ha a meghatározott idő letelt, közhit szerint az ördög szövetségeseit pokolba vitte, a meghalt bűnösnek kitekert nyakán kezének látható jelét hagyván hátra.

Ezen örült babona egyrészt azért is lön oly általános, s azért vert oly mély gyökeret, mert még a szentirási helyek félremagyarázásával is támogatott. Ily szentirási hely volt Jézusnak az ördögtől kísértése. „Mindezt neked adom, ha leborulva imándaasz engem“ stb. — és „Mi a halállal szövetséget kötöttünk, s a pokollal egyeségre léptünk.“

Az ördög-szövetség felőli képzelet, összekeverve a ó-kor művelt pogány népeinek babonájával s megbővítve egész zagyvalékával a kalandos történeteknek, megtermette idővel a boszorkányokról hitet. Jobbára nők gyanúsítottak boszorkányságról, mert mint a gyengéd nemhez tartozók, Évához hasonlóan — az ördög kísértései és csábításainak könnyebben engednek, s e szerint az ördög leginkább hozzájuk fordul.

Innen magyarázható meg egyszersmind az is, miért bibelődtek sokkal többet boszorkányokkal, mint az ugynevezett bü-mesterekkel. Az akkori hit szerint ünnepek alkalmával rendszeren magas hegyeken szoktak volt gyülekezni, minden országban más-más hegyeken (házánkban a Gellért-hegyen), s akkor aztán boszorkány-ünnepet ülnek, melyben az ördög személyesen szintén részt vesz. Az oda való gyülekezés levegőn keresztül, kecskén, seprőn, rokkán, szalmacsutakon s több efféléken történik. Az ördög utasítása szerint csecsemők tagjaiból s különféle gyökerekből készítik az ugynevezett boszorkány-kenőcsöt, melylyel a mint megkenik magukat, azonnal a levegőbe emelkednek és eltűnnek. A boszorkányünnepély az ördög vasárnapjának tartatott, a midőn az ördög misét mondott, melynek végeztével szétosztván az urvacsorát, elkezdődött a tánc s az éjjeli lakmározás.

Alig hihető, hogy ily esztelen s valóban lealázó balhiedelem az emberek közt valaha létezhetett. De hijába! zavart fejűek által létesítettett, s a könnyen hívő nép képzelmeiben folyton ápolta-

tott és fokoztatott. Alkalmat adtak erre ama titkos s némi ünnepélyességgel tartatni szokott összejövetelei egynemely vallás-felekezeteknek a 11-ik és 12-ik században, melyek amaz időben az ördög hódolatául nyilvánítottak; s lehet, hogy maradványai valának a pogány-korban tartatni szokott azon éjjeli istenitiszteletnek, mely rendszeren magas hegyen ünnepeltetett, s a keresztényektől ördög műve gyanánt híreszteltetett.

Továbbá, a boszorkányoknak különféleket tulajdonítottak. Ők bagoly sziv. denevér-vér s más egyéb sajátos tárgyakkal, s különféle gyökerekből boszorkány-katlanjokban ártalmas szereket főztek, melyekkel aztán embert és állatot megigéztek s megöltek; különféle csodálatos szertartásokkal jégesőt, felhőszakadást, féregesapást idéztek elő, elronták a föld termését, s több efféle. Ha valahol ragályos betegség ütött ki, ha marhavész uralkodott, ha szűk termés volt, ha tűz vagy vízáradás kárt tett, ha a tehén roszt tejet adott, vagy ha sertés döglött, mindez a boszorkány műve volt. Sőt a boszorkánynak csak kívánsága vagy átka is nagyon hatásosnak s fölötté ártalmas következményűnek tartatott.

Németországban a boszorkány-pörök csak a 15 ik század vége felé kezdődtek igazán, és szentesítették törvény által; de ez időtől fogva a boszorkánygyilkolás itt aztán annyira dühöngött, mint sehol más országban. Az arra adott jel ama felhatalmazás volt, mely 1448-ik évben deczember havában kelt és Sprenger Jakab meg Insuper Henriknek a boszorkány-üldözés és nyomozásra Németországban korlátlan hatalmat nyújtott. Ezek és társaik latin nyelven egy vastag könyvet irtak „Boszorkánypörölő“ czim alatt, mint a mely szerint a boszorkányokat összeűzni és megsemmisíteni kellett volna. E könyvben a boszorkánypöröknél eljárás illetőleg a bírának határozott utasítások adtak, s aztán azok szerint, némi rendszeresség- és tudományossággal, történtek a nyomozások s halálraítélések.

Ezen eljárás által ezren és ezren lettek áldozatai emez örült, esztelen balhiedelemnek. Ki a boszorkányság gyanujába esett, nem menekülhetett a büntetés elől. Mi egyrészt természetes is volt; mert a boszorkányság titokban üzött bűnnek tartatott, s így a rajtakapást lehetetlennek hitték. Miért is mindenféle vallatási módhoz folyamodtak, hogy a gyanu alatt lévő egyént vallomásra bírják. S e mellé még azon elfogult nézet is járult, hogy a boszorkányság kivételes büntény, s mint ilyen a szokásos törvényes vizsgálat szabályainak alá nem vethető.

A boszorkányságot nyomozó bírák folytonos körutakat tettek városok- és falvakban, s rendszeren a templom ajtaján való zörgéssel adták tudtul a népnek, hogy a boszorkányság gyanujában levő egyének nyomoztatnak, s mint veszélyes emberek, feladandók. Nem volt szükséges valakit törvénytörőleg bevádolni, a bíró egyszerű gyanu, pusztán vád vagy közbir esetében, azonnal hivatalosan köteleztetett eljárni. Azáltal aztán a fel-

adóknak rendkívüli előny nyújtott. Ha valakinek ellensége volt vagy versenytársa, csak boszorkányságról kellett őt bevádolni, bizonyosan meg volt buktatva. Mi több, még pénzzel is jutalmazták a bírák a feladókat. A legnevetesebb s leghaszontalanabb dolgok adtak gyanura alkalmat, így például: ha egy nőnek kancsal és bátortalan tekintete volt, ha különös előszeretettel tanusított kutyák vagy macskák iránt: ha valamelyik rendkívüli rút vagy feltűnően szép volt, (mert szép fiatal leánykák is megégettettek, mint boszorkányok) s több efféle, — már elég volt. Ha valaki másnak gyógyszerert vagy kenőcsöt adott, vagy más valami roszt kívánt, s az illető esetlegesen megbetegedett vagy egyben másban károsodott, mindez már eléggé alapos bizonyíték volt. Nagyon jelentékeny gyanualap volt az általános roszt hírnév is; s ha az illető szerencsétlenségére oly családból származott, melynek több tagja boszorkányság miatt már bűnhődött, a gyanu még sokkal nehezebben súlyosodott rá. De meghatározott jelekből is felismerhetőnek hitték a boszorkányságot. A „boszorkány-pöröly“ című könyv mindezekről hosszabban értekezik. Így bizonyos vörös pontok a bőrön, melyek az ördög körmeinek érintésétől támadtak, valamint forradás a homlokon, melyről az ördög a keresztsegnél felkent szent olajat bőröstől elrablá, s több ilyfélék, — s a bírák nem is röstellették a boszorkányt levetkőztetni, hogy a hóhér az állítólagos ismertető jelek után vizsgálódhassék. Ha aztán valahol anya-jegy- vagy máj-foltra találtak, az ördög bélyege fel volt fedezve.

A gyanu alatt levő egyén oly hirtelen, annyira alattomban s véletlenül fogatott el, a mennyire az csak eszközölhető volt, s pedig legfőképp azért, nehogy ideje lehessen, magát boszorkányságával megmenteni, vagy mássá átváltoztatni. A befogottnak egyszersmind holmija is megvizsgáltatott, hogy nincs-e közte boszorkánykenőcs vagy egyéb bűszer, vagy az illetőnek az ördöggel kötött szerződése. Mig ez történt, az alatt a bírák a tanuvallomásokat írták össze. Egyetlen egy tanu is elegendő volt, ha mindjárt eretnek vagy gonosztevő volt is. A 16-ik század törvénykezési rendszere szerént azonban ilyes eljárás még nem volt kielégítő, ily bizonyítékok nem döntöttek el semmit, hanem jobbára minden a gyanusított egyén önvallomásától függött, s hogy ezt létesítsék, a kinpadtot vették igénybe, melyen aztán a szerencsétlen áldozat borzasztó kínzás közt különfélet, s jobbára a babonás bíró kívánalmával teljesen megegyezőt vallott. A szerencsétlenek jobbára azt vallották, mire őket az irnokok, bírák, porosz-lók felszólították, vagy a mi ijedtökben eszökbe jutott — így: hogy Istentől elesküdték, hogy vihart idéztek elő, ezt vagy amazt megigézték, a boszorkány-ünnepet megölték, s arra vasvillán vagy seprűnyélen a levegőn keresztül nyargalva elmentek, s több effélet. S ezen esztelenségeket erősen hitték a bírák, hitte a nép, s jobbára még a tudós férfiak is! — Minderről régi hiteles ok-

mányok tanuskodnak, melyek ha mindezt nem bizonyítanák, el sem hinnék, hogy úgy volt.

Még az sem ingatá meg őket ebbeli hitökben, hogy az ördög az elítélteket az elhatározó pillanatban magukra hagyá, hogy a vele kötött szerződést nem teljesíté, s hogy az abból eredt előny az emberekre nézve épen nem volt arányos az örök üdvösség koczkáztatása s a megégettetés veszélyével, melynek ki valának téve. E mellett sok boszorkány minden állítólagos boszorkánysága daczára is, nagy szegénység- és nélkülözésben sinlett. De hiában, ily örült a balhiedelem! — Sok esetben a kinpadt igénybevétele előtt még néhány ugynevezett „boszorkánypróba“ tétetett, melyekből aztán a vádlott bűnös vagy ártatlan voltának ki kellett volna derülni, ezek azonban teljesen hasztalanok voltak rá nézve, mert minden esetben a vádlott vesztére magyaráztattak, ki csak akkor állítottatott volna szabad lábba, ha ellene semmiféle tanubizonyosság nem szólt többé, erre pedig alig volt példa. Legáltalánosabb volt a „könypróba.“ A bíró ugyanis a vádlottnak fejére tevő kezét, s ezen szavakkal megesketé: „Ama keserves könyekre, melyeket Jézus a keresztfán hullatott üdvödért, hullass könyeket, ha pedig bűnös, ne hullas.“ Ha nem tudott könyezni, bűnösnek tartatott; . . . „mert tapasztalás szerint — mint a „boszorkány-pöröly“ megjegyzi — az ilyenek, ha vétkesek, annál kevésbbé könyezhetnek, minél inkább azok; könyek a bánat jelei, s az ördög minden módon azon van, hogy a könyezést megakadályozza“; — ha könyezett, akkor azt fogták rá, hogy az ördög csak amugy látszatra nedvesíté meg szeméit és arczát. Ezenkívül még a „tüpróba“ is használtatott. A forradás a homlokon, vagy más feltűnőbb jegy a testen, tüvel szuratott át, ha nem vérzett, (mi forradáson, a vastagra összenőtt bőr miatt könnyen megeshetett), már bizonyos jele volt annak, hogy a vádlott boszorkányságban van; ha vérzett, nem tekintetett az ártatlanság bizonyítéka gyanánt, mert hisz ily esetben az ördög maga eszközlé a vérzést, hogy ezáltal a boszorkányt megmentse.

Ha a bírák rávették a vádlottat, hogy vallott, akkor aztán azt is akarák tudni, kik büntársai, ki tanítá meg az illetőt a boszorkányság mesteriségére, kikkel volt a boszorkány-ünnepen? A kinpadtóli félelem miatt a vádlott gyakran ellenségét adá fel, vagy nem ritkán olyat is, ki véletlenül eszébe jutott, ezek aztán hasonlóképp befogattak, kinpadra vonattak, és megint másokra vallottak. Ép ezért a boszorkány-pörök, mondhatni, végtelenig elhuzódtak, s egyik kivégezés a másikat érte.

A vallomás után jobbára a máglyán élve megégetés mondatott ki ítéletképp; az elítéltnak javai pedig elkoboztattak. Az akkori időből fenmaradt okmányok bizonyossága szerint, számtalanon e szerencsétlen áldozatok közül kinpadon, vagy börtönben haltak el; s ezekről aztán azt mondják, hogy az ördög bánatteljes vallomásukért nyakukat tekerte ki. Mi több, még azt is olvashatjuk

ama fenmaradt okmányokban, hogy az ördög — egynémely esetben, midőn a szerencsétlen áldozat kizoztatása következtében vallatás közben lelkét kiadá — annyi bátorságot vett, hogy a boszorkányt a lelkész, bíró és hóhér szemeláttára megfojtá! . . .

Miután — mint már említők — a bírák a rendes törvényes eljárási módtól eltértek, legtöbb esetben a boszorkánypör 3 nap alatt befejeztetett. Az elfogatás s a tanúk kihallgatása után — ez utóbbi nem történt mindig, mert a gyanus egyén gyakran enélkül elzárattott — azonnal a kintpad vétetett elő. Védnököt sem adtak a vádlott mellé, vagy ha az egynémely esetben némelyeknek megengedtetett is, a bíró s nem a vádlott választá azt, s a védnöknek ugyan óvakodva kellett eljárni svigyzánni, nehogy tulságosan látszassék védenchezét pártfogolni, mert nagyon könnyen megeshetett, hogy ő is, mint boszorkány- és eretnek-pártoló máglyával lakolt.

Azon szerencsétlenek száma, kik a boszorkánypörök áldozatai lőnek, *százezrekre* megy; csak egyes országekban is százan és ezren veszttek el. Egész községek pusztítottak ki! semmi rang, semmi kor nem maradhatott biztonságban, gyermekek és öregek, tudósok, előjárók egyaránt hamvadtak el a máglyán. A fentemlített okoknál fogva azonban jobbára nők. Egy-egy kitünő tehetség vagy tulajdonság már elég volt arra, hogy valaki életét a máglyán végezze. Így, azon 200 egyén között, — kik 3 év alatt, 1627-től egész 1629-ig Würtzburg kerületében megégettettek, — régi adatok folytán — volt, az aichstäti kor látnok neje és leánya, egy 12 éves idegen kis lányka, egy tanácsbeli, a polgármesterné, két nemes családból származott ifju, Würtzburg legszébb hajadona, Göbel Borbála, egy tanuló, ki több nyelven beszélt, s kitünő zenész volt, három káptalanbeli, egy orvos s több más. A fudai boszorkánybíró — Bosz Boldizsár, — ki 19 évig gyakorlá utálatos és borzasztó hivatalát, azzal dicsekedett, hogy mindkét nemből 700-nál több egyént égettetett meg, s reményli, hogy 1000-nél is többre megyen.

Egyes világi és egyházi tudós férfiak felszóltak ugyan e vérfagyalaló esztelenség ellen, de hasztalan. — Weyers doctor, Spee jezsuita és Tomasius tanár, irtak is e gyalázatos balhiedelem ellen, eleinte azonban kevés sikerrel, mi több, sok esetben az ily jóakaratu fölvilágosodott férfiak veszélyben forogtak, mert ha nem jártak el óvatosan, könnyen megtörténhetett, hogy nyilvánított meggyőződéseik- és jószándékukért, állításuk visszavonására kényszerítették, vagy megégetésre ítéltettek. A beállott vallásujítás (reformatio) épen nem segített, sőt ellenkezőleg maga Luther és Kalvin követőikkel együtt még többet bibelődtek ördögök- és boszorkányokkal, s az időtől fogva még dühösebben folytattatott a boszorkánymészárlás és égetés, s körülbelül egész 1680 ig tartott. Innentől aztán mindig ritkábbak lettek a boszorkányégetések. Németországban azonban

csak nagy Frigyes porosz király idejében érte végét, midőn törvény által határozottan végkép eltiltatott a boszorkány-üldözés. Németországban az utolsó boszorkány-égetés Würtzburgban történt 1749-ben.

A legelső boszorkánypört honunkban Bartolus közlé 1350-ből; különben több is található hazánk levéltáraiban. Zemplénmegyében különösen létezik egy ily pör 1703-ból, melyben egy 40 éves aggszüz arról vádoltatva, hogy a boszorkányoknak a tokaji hegyen tartott tánczvigalmában szintén részt vón, erősen tagadá, hogy tánczolt; mire vallomásába a tollvivő, akkori megyei jegyző, Keresztes Ferencz, azon megjegyzést írta: hogy 40 éves szüzzel még az ördög sem tánczolhatott. Hazánkban a boszorkánypöröket Mária Terézia törölte el.

V-gh T-s.

Egy vihar Jamaikában.

— Elbeszéli egy angol. —

Habár öreg négernőm teljes bizonyossággal vihart jóslott, biztam a légmérő szilárd és kedvező állásában, hittem a szép augusztusi reggelnek, s elindulék Gordon ismerős családját, mely néhány mérföldnyire a „paradicsom“-ban lakott, meglátogatandó. A „paradicsom“ gyönyörű ültetvénytelep volt egy kedves völgyben, két magas hegyhát között.

Csakhamar utra keltem fekete szolgámmal, s élvezettel lovaglánk a pompás tropikus reggelen a valóban igéző tájon át. Csak midőn már egyidő óta szittuk az üdítő illatot, jutott eszembe öreg négernőm jóslata, és pedig egy nagyszerű látvány megpillantásakor.

Roppant nagy fekete felhőtömeg emelkedett föl a tengerből, szilárdan függve a messze látkörön.

Egy idő mulva sötét párák váltak el e szilárd tömegtől, fölfelé csavarodtak s gyorsan elboriták a fél-éget. Az ég másik fele azonban sokáig derülten mosolygott, melylyel a fekete felhőtömeg valóban borzasztó ellentétet képezett. Ez ellentét végre elérte legfőbb fokát, s most egyszerre villám villám után kezdte szakadni alá a fekete tömegeből a tengerbe; a mennydörgés először tompán hangzott, de csakhamar süketítő zúrré vált, s az iszonyu csattogást viszhangozva verték vissza a hegyek sziklafalai. Nemsokára az ég derült részét is elboritá az előrekavargó vészes felhő.

Ugy látszott, hogy lovam és szolgám belátták a legnagyobb sietség szükségességét; futottak, mintha a viharral versenyezni akarnának. Körülöttünk még mindig a legmélyebb esend uralgott: egy szellő, egy levél sem mozdult, — a felhők közt kavargó vihar a tenger sima tükrében szemlélte magát. A „paradicsom“-ot a távolban már megpillantók. Joggal viselé nevét, mert szebb fekvést, gyönyörűbb völgyet életemben nem láttam.

Vágtató lovainkon csakhamar a ház elé értünk; Gordon ur és két leánya a legszivélyesebben fogadtak s pompás reggelizhez vezettek.

Mig reggeliztünk, az eső és a vihar ottkүн kitört s gyorsan növekedett. Mr. Gordon ezért elsietett az ajtókat és ablakokat keményen eltorlaszolni s néhány szolgának megparancsolá, hogy az értékes tárgyakat s az élelmiszereket egy csapóajtón át a pinczébe hordják le, mely különösen az ily viharok elleni menhely gyanánt lőn a ház alá építve.

Mig ezzel foglalkoztak, a mezőn dolgozók s a szomszédok sietve rohantak elő, hogy a tágas pincze helyiségeiben menhelyet leljenek. Most végre az eget egészen feketének láttam s a felhők csaknem a magasra felkorbácsolt tenger hajjaig sülyedtek alá; a villámok szakadatlanul hullottak, a mennydörgés szakadatlanul s mindig borzasztóbban harsogott, alapjaiban megrázva a házat. Az eső oly bőven özönlött, mintha az ég valamennyi csatornája egyszerre megnyílt volna; a mellett a sötétség egyre nőtt, úgy hogy alig láthattuk egymást; a mennydörgés ropogása s a zápor zuhogása közt a vihar isszonyuan üvöltött.

Tizenegy óra tájban e dörgő, üvöltő zaj oly fokra hágott, hogy hasonlót még nem tapasztaltam a vihargazdag égálj alatt, sőt nem is hittem, hogy az ily mérvben lehetséges legyen; s mégis e hihetetlen bömbölő zür minden perczen erősült, úgy hogy egymás fülcébe való kiáltásunkat sem érthettük meg többé. A ház minden eresztékében recsegett, összeomlással fenyegetve. A talaj némelykor valóban úgy inogott, mint egy viharhánt hajó a tengeren, s a tetőről cserepek és téglák esőrómpöltek alá. Megjött az ideje, hogy a földalatti helyiségbe meneküljünk. Mr. Gordon jelek és ütlegek segélyével először a halálra rémült négert üzé le; a család és én utoljára maradtunk.

Még a lépcsőn valék, midőn a mennydörgés közt bizonyos, egészen különböző zajt vettem észre, akaratlanul még egyszer fölmentem, megnézni, mit jelentsen ez? Néhány gyorsan egymásra következett villám fénye borzasztó látványt tárt elém: az egész levegő repülő galyakkal, fatörzsekkel, gerendákkal, s mindenféle megmozditható tárgyakkal volt tele, melyek iszonyu sebességgel sodortattak a ház felé. Egyszerre egy retentő lökést éreztem, úgy hogy azt gondolám, miként a ház fölöttünk összeroskad.

Egyszerre a villámoktól áthatogatott sötétség, a mennydörgés és a vihar borzasztó zaja közepett eszméletemet vesztem. Legutoljára arra emlékeztem, hogy Mr. Gordon engem levont s a csapóajtót bezárta. Egy idő mulva eszméletem visszatért s közelemben újra hangokat hallhaték és a lámpa halvány világa mellett megkülönböztethetém az arcokat. Minthogy a földalatti üregben eléggé biztosnak érzök magunkat, az emberek ijedelme s halálos félelme alábbhagyni látszott. De ez nem tartott sokáig. Fejünk fölött hirtelen, mintha ágyut sütöttek volna el, a bolthajtás, mely a külvilágtól elválasztott, ropogott s inogott. Lábaik alatt a föld sem látszék biztosnak.

— A ház összeomlott, — mondá Mr. Gordon

nyugodtan, — mindjárt gondolám, hogy nem fogja kitartani.

A négernők sikoltoztak és kiabáltak, egy fiatal leány őrzöngve ugrott fel, zokogva, hogy egy alvó gyermeket a házban hagyott. Erővel föl akart menni, de egy öreg négernő visszatartá.

Igy egy jó óra hosszat bizonytalanságban maradtunk a felől, mi történt velünk, csak annyit vettünk észre hogy a vihar jóval alábbhagyott. Végre e helyzetet nem bírtam tovább elviselni, fölmentem a lépcsőn s megkiértém a csapóajtót fölnyitni, de ezt minden erőfeszitésem mellett sem bírtam megmozdítani: Mr. Gordon és két néger segélyével sem valék képes azt helyéből feltolni. Ismételt kísérleteink folytán kitünt, hogy az összeomlott ház romjai az ajtó fölé halmozódtak, minket a külvilágtól teljesen elzárván. Helyzetünk ezáltal annál borzasztóbb lett, minthogy nem remélhettünk kívülről segélyt nyerni, s tápszerünk igen kevés volt.

De még iszonyubbnak is kellett bekövetkezni. Az ijedelem egy percnyi némasága alatt a föld mélyéből tompa morajt hallánk. Igy mult el néhány perc. A tompa moraj növekedett, már alattunk dörgött, a talaj emelkedett lábaink alatt, az egész pincze inogott, a falak ropogtak, a lépcsőzet összetört. A pillanat iszonya leirhatlan. Mindnyáján megdermedve álltunk a rémülettől s nem vártunk egyebet, mint hogy a föld megnyílék s valamennyünket elnyel.

A földindulás épen lábaink alatt hullámozott s dörögve gyürözött tova a messzeségbe. A talaj ujra szilárdan állt, de uj rémületet szült a jövő perc. A fal egy nyílásán meglehetősen sebes vizsugár ömle alá, néhány hüvelyknyire elborítva a talajt. Először csak kevésbe vették ez uj veszélyt, midőn azonban a viz nagy gyorsasággal emelkedett, a félelem és kétségbeesés borzasztó kifejezése ült az arcokon. Mig a többiek mind siránkoztak és kiabáltak, Mr. Gordon és két leánya teljesen nyugodtan maradtak, bátorságuk és lélekjelenlétök egy pillanatra sem hagyá el őket, habár a viz már térdig ért. A két fiatal hölgy arczán ama nyugodt türelem, ama nagy és kitartó lelkierő tükröződött, mely különösen az anglo-tropikus nők sajátja.

E közben a viz egyre nőtt, már derekamig ért. Még nem akartam minden reményről lemondani, s még sem láttam egyebet, mint a hideg halált, mely csendesesen emelkedett fölebb, fölebb. Már sok veszélyt és ijedtséget átéltem, de ehhez hasonlót soha. Az ember hős lehet a szenvedélyek hevében vagy ha a csata árja magával ragadja, de csendesesen állni, befalazva, s a perczenkint közeledő halállal szembenézni, — ehhez különös nemű bátorság szükséges.

A viz mintegy félóra alatt már hónaljig ért. E pillanatban uj földrengés dördült meg, s mi érzök, hogyan inog lábaink alatt a föld. Az egész pincze megrendült, a viz pezsgett és apadni látszott. Először nem mertem szememnek hitelt adni; de mégis, — a viz észrevehetőleg apadt s